

Els màrtirs de la nostra UNITAT PASTORAL

**Mare de Déu del Carme,
Sant Joan i Sant Pere**

A tots els feligresos de les parròquies de Sant Pere, Sant Joan i la Mare de Déu del Carme

Amics i amigues.

Us parlo com a rector d'aquesta Unitat Pastoral que formem tots plegats. I us parlo com a hereu d'uns altres mossens que ho eren d'aquestes tres parròquies, ara fa setanta anys. I que van saber donar la vida en testimoni de la seva fe i del seu sacerdoci.

Em refereixo -ja ho compreneu- als mossens que van morir màrtirs en la persecució religiosa dels anys 36 a 39.

Ara fa un any, es va cloure, al Bisbat de Lleida, el procés de beatificació de 129 mossens i 30 laics. Hi ha un llibre que presenta les biografies de tots ells.

D'aquests, n'hi ha alguns que pertanyien a les nostres parròquies. Són els que us presentem en aquesta petita publicació. No podem ni volem oblidar-los. Ens van precedir en la fe. Ens van donar exemple de fidelitat. I van morir perdonant.

A ells voldria encomanar -i us animo a que ho feu també vosaltres- les nostres parròquies, les nostres famílies, els nens, el jovent, els malalts. I totes les intencions i desigs que tenim en el cor.

Que des del cel ens beneixin.

Mossèn Joan

1936. la persecució religiosa

El 19 de juliol de 1936 es produí un pronunciament militar contra el Govern de la República i com sigui que aquell resultà triomfant en diferents llocs mentre la República vencia en molts d'altres, Espanya quedà dividida en dos bàndols irreconciliables, esclatant tot seguit una guerra civil que s'allargassà fins l'1 d'abril de 1939. Lleida quedà en la zona republicana si bé les forces populars es feren d'immediat amb tot el poder, destituint les autoritats legítimes i, no obeint el Govern de la Generalitat ni el de la República, implantaren un règim revolucionari que es caracteritzà des de primera hora per una aferrissada persecució religiosa que fou llarga en el temps, devastadora amb els béns de l'església i cruel i sagnant amb les persones. Fou una persecució duta a terme per les forces populars, integrades pels anarquistes de la FAI-CNT,

socialistes de la UGT i marxistes del POUM, fruit d'un odi a la fe i vivència religiosa alenada de temps enrera.

La Catedral i totes les esglésies parroquials foren incendiades i amb el foc es perderen també altars, retaules, imatges, ornaments sagrats, objectes de culte i documents d'arxiu. També s'incendiaren gairebé totes les esglésies conventuals i capelles de religiosos.

Pel que fa a les persones es centrà en la mort de catòlics compromesos i sobre tot sacerdots, que foren perseguits amb avidesa, amb evident odi a la fe com ho demostra que la majoria d'ells no eren coneguts pels qui els matalen; sabien només que eren sacerdots i amb això n'hi havia prou. Foren morts el 65,8 % del clergat diocesà amb el bisbe Huix al capdavant, xifra que és la més alta del territori peninsular, superada només pel Bisbat de Barbastro.

Església Parroquial de la MARE DE DÉU DEL CARME

25 de juliol de 1936. A la mateixa hora que s'incendiava Sant Joan, uns milicians també saquejaven i calaven foc al Carme. En una grossa foguera es consumiren altars, imatges, mobiliari, ornaments, llibres litúrgics i el ric arxiu parroquial, que atresorava, a més, documentació de l'antiga parròquia de Santa Maria Magdalena. Només se salvaren els registres baptismals de 1869 i 1884.

Com sigui que les flames arribaren fins a la volta del temple, aquesta cedí i s'ensorrà, si bé es mantingué

la teulada sostinguda per l'embigat recolzant en les naus laterals. El foc consumí també la imatge del Sant Crist del Crucifix, si bé pogué salvar-se la seva testa que fou retirada de la foguera.

També la imatge que presidia la façana del temple -una talla gòtica del segle XIV- fou estirada amb cordes fins fer-la caure al carrer, esbocinant-se i sofrint danys importants. Els bocins foren recollits i la imatge fou restaurada anys després. Malgrat tot això, la imatge del cambril de la Verge del Carme no es

cremà: lluïa encara el ric mantell, vestit i joies de la seva festa, i se l'endugueren uns milicians sense que se'n tornés a tenir notícia.

La vida tornà al temple el setembre de 1938 en la malmesa església, que l'acollí, més mal que bé, fins el 1953. Llavors es decidí enderrocar l'edifici i bastir una nova església. La dissenyà i dirigí l'arquitecte Gabino Lagarriga i es beneí el 12 de juliol de 1959. Durant el període d'obres la parròquia es refugià en uns locals de la plaça Mn. Cinto.

Foto Servei d'Audiovisuals de l'IEI.

Els mossens

Mn. Montserrat Badia Alàs

Fill del poble d'Os de Balaguer, hi havia nascut l'any 1875, batejat l'endemà i confirmat quan només tenia dos anys. Prevere des de 1898, va ser rector dels Torms i quan arribà la guerra tenia 61 anys i estava adscrit a la parròquia de la Mare de Déu del Carme de la ciutat de Lleida.

Fet presoner a casa seva per un escamot de milicians fortament armats, fou ingressat a la presó provincial on consolava a tants joves que havien d'anar a la mort.

Formà part del grup de 72 sacerdots, tots condemnats a mort i executats el següent dia 20 a les tàpies del cementiri de Lleida. Allí esperen tots la resurrecció final.

Mn. Josep Chavarría Aguilar

Nat a Lleida el 25 de maig de 1884 i ordenat sacerdot el 13 de juny de 1908, s'inicià en la cura d'ànimes com adscrit a la parròquia de Sant Pere de Lleida, per passar el 1920 a la de Nostra Senyora del Carme de Lleida, de la que fou nomenat beneficiat.

D'ell s'ha escrit el següent retrat espiritual: "largas horas de estancia en el confesionario, prudencia consumada, liberal en la limosna, abundante en la piedad y en la caridad sin límites".

El 28 de juliol de 1936, fou detingut en el seu domicili. Ell mateix obrí la porta al grup de milicians, i havent-li preguntat si era capellà els contestà afirmativament, amb tota serenitat. Se l'emportaren i en arribar al portal de la casa fou mort d'un tret. El seu cadàver quedà abandonat al carrer.

Mn. Salvador Fàbrega Aran

Nat a Lleida el 1882, féu els estudis eclesiàstics en el nostre Seminari, i fou ordenat sacerdot el 21 de desembre de 1907.

S'inicià en la tasca pastoral com a vicari de Bell-lloc. El 1912 se'l designà professor del Seminari i el 1917 fou nomenat beneficiat de la parròquia de Nostra Senyora del Carme. Molt culte i preparat, exercí també l'apostolat de la premsa amb habituals i nombroses col·laboracions en el "Diario de Lérida".

El 26 de juliol de 1936, vivint amb la seva germana, un grup de milicians es presentà en el seu domicili i havent-se identificat clarament com a sacerdot, el detingueren i llançat a empentes escales avall, en arribar al carrer, al mateix portal de la casa, uns trets acabaren amb la seva vida.

Mn. Ramon Josep Franch Mora

Nat a Lleida el 13 de gener de 1878, estudià en el nostre Seminari i fou ordenat sacerdot el 21 de setembre de 1901. Fou vicari de Binéfar, rector de Baells, i successivament ecònom de Balldellou i Artesa de Lleida. El 1917 arribà a

Nostra Senyora del Carme de Lleida, primer com encarregat i després com a rector. El 1926 endegà la popular campanya “**pamets de cel**” que permeté adquirir uns solars sobre Ferran i ampliar el Carme obrint nova façana a la rambla. L'esclat de la guerra impedí acabar les obres que es trobaven força avançades.

Fou home de generós lliurament, viure evangèlic i ardent caritat. Ho sabien molt bé els que trucaven a la seva porta; més d'una vegada donà el seu dinar. Molt culte i preparat com demostren els nombrosos articles que publicà a “Diario de Lérida”; es caracteritzava per la senzillesa i ingenuïtat dels seus sermons.

El 21 de juliol de 1936 fou detingut en el propi domicili i portat a la Comissaria d'Ordre Públic de la Generalitat, ingressant tot seguit a la presó. Durant el trajecte fou objecte de maltractaments de paraula i obra que li ocasionaren lesions en dues costelles. El 20 d'agost fou tret de la presó amb altres 71 sacerdots i religiosos, conduït al cementiri i afusellat. Ja a terra, escolant-se-li la vida, resava el Credo. Quan anaven a rematar-lo demanà: “deixeu-me acabar”, i tot seguit: “Ja he acabat. Us perdono”. Llavors un últim tret li llevà la vida.

Mn. Josep Lamolla Esteve

Nat a Lleida el 31 d'octubre de 1903, estudià en el nostre Seminari i fou ordenat sacerdot el 2 de juny de 1928, oficiant la primera missa a l'església del convent dels Pares Mercedaris de la ciutat.

S'inicià en la tasca pastoral com a vicari de la parròquia de Vilanova d'Alpicat per passar després, el 1931, com a vicari de Nostra Senyora del Carme de Lleida.

Vivia amb els seus pares, però el 20 de juliol de 1936, cercant major seguretat, els deixà per anar a refugiar-se al domicili d'una germana. Delatat, fou detingut i empresonat el 6 d'agost.

Estigué a la presó fins el següent 20 d'agost essent exemple de caritat amb la resta d'empresonats. Aquest dia el tragueren junt a altres clergues, el portaren al cementiri de Lleida i l'afusellaren.

Mn. Josep Ramon Solé Companys

Havia nascut a les Borges Blanques el 18 d'octubre de 1867, en el si d'una família senzilla de migrants recursos. Rebé el suport per als estudis eclesiàstics, d'un matrimoni amic francès que freqüentava les Borges Blanques.

Era sacerdot des del 1891. Sempre serví la parròquia del Carme, de Lleida; primer com a Adscrit, després com a Beneficiat.

En el cas de mossèn Solé Companys, a la vocació sacerdotal s'unia també la periodística, que esdevingué una eina apològica per la difusió de l'Evangeli i la defensa dels valors morals tant combatuts per l'anticlericalisme d'aleshores. Fundà el diari «El Correo de Lérida» i més tard el setmanari «El Correo Leridano». Aquesta doble característica sacerdotal i periodística el feren candidat segur al martiri. Ell, però, no volgué abandonar la trinxera de la Fe i el seu camp de combat, Lleida, essent assassinat el 25 de juliol de 1936.

Mn. Ramon Torres Sahon

Nat a Lleida el 2 de febrer de 1875, inicià els seus estudis eclesiàstics a Barbastre amb els Pares Claretians per continuar-los i cloure'ls després al Seminari de Lleida.

Ordenat sacerdot el 25 de maig de 1899, desenvolupà una llarga tasca pastoral que inicià com a vicari de Sant Martí i després successivament, com a vicari de les Borges Blanques (1905), beneficiat de Sant Joan i professor del Seminari (1909), vicari de Sant Andreu (1915) i, per últim, beneficiat de Nostra Senyora del Carme (1917).

El juliol de 1936, en iniciar-se la persecució religiosa, no es trobava a Lleida; es trobava a Barcelona. S'hi quedà, allotjant-se en una pensió on no fou molestat, tot i que es coneixia la seva identitat. A la fi, delatat i identificat com a sacerdot, fou detingut el 12 de setembre. El mateix dia el seu cadàver ingressà al cementiri de Barcelona, sense que es coneguïn els detalls ni circumstàncies de la seva mort.

***làpida que
es conserva a
la capella
del Santíssim
del Carme.***

Església Parroquial de SANT JOAN BAPTISTA

25 de juliol de 1936. Han passat 6 dies des que les forces populars s'han fet a Lleida amb el poder, implantant un règim revolucionari i iniciant la persecució religiosa.

Aquest dia, de bon matí, nombrosos milicians irromperen en Sant Joan, el saquejaren i li calaren foc. Passà a la mateixa hora que altres milicians incendiaven l'església parroquial de Nostra Senyora del Carme.

A Sant Joan tot cremà en dues grosses foguerades; una al mig de la plaça; l'altra a l'interior del temple. La primera l'alimentaren amb imatges, ornaments, mobiliari, llibres sagrats i tota mena d'objectes a l'abast que treien de l'església i llençaven a la foguera. A l'interior incendiaren totes les capelles i altars, arribant les flames fins l'embigat que fou víctima també del foc. Llavors les voltes cediren i la meitat de la coberta s'ensorrà.

Una esfereïdora fotografia feta el 1939 mostra l'elevat grau de destrucció que sofrí el temple. No obstant això, la parròquia salvà el seu tresor. Mans amorosides havien retirat de les

dependències parroquials, en previsió del què pogués passar, els llibres que des de 1602 registraven els naixements i òbits. També es salvà el Tern del Papa Calixte III que aquest havia regalat a la parròquia en record del temps en què en fou beneficiat.

La vida parroquial es recuperà l'1 de gener de 1939 amb instal·lació provisional a la capella de Santa Madrona a la Plaça de la Sal. La restauració s'inicià tot seguit; la dirigí l'arquitecte Francesc Clavera; i tot acabat, el temple tornà a obrir les portes al culte el 3 de setembre de 1944.

Foto Servei d'Audiovisuals de l'IEI.

Els mossens

Mn. Víctor Bardia Capdevila

Mn. Víctor Bardia nascut a les Borges Blanques el 19 d'abril de 1884, rebé el Baptisme el dia següent. Fou ordenat sacerdot l'any 1908, apadrinat, en la primera missa solemne, pel qui fou diputat i més tard president de la Generalitat de Catalunya, Francesc Macià. Va estar servint les parròquies de Juneda i Azanui, fins arribar a coadjutor de la parròquia de sant Joan, a la ciutat de Lleida. Aquí el sorprengué la persecució religiosa. En esclatar la persecució es refugià amb el seu rector, Mn. Celestí Mauri, en un pis de la plaça Sant Joan.

Conscient del perill a que s'exposaven les famílies que amagaven algun capellà, no va voler comprometre ningú, i sortint al carrer ell mateix va demanar a un agent de l'ordre públic que el portés a la Generalitat.

De res serví el padrinatge d'en Francesc Macià i tota invocació de lligams d'amistat familiar. El 20 d'agost de 1936, junt amb d'altres sacerdots, empengué el camí dels màrtirs, essent assassinat al Cementiri de Lleida. En el grup hi figuraven Mn. Pere Solé, de les Borges Blanques, i també de les Borges el Sr. Manel Falcó, sagristà de Mn. Ciril Serra, rector de Sant Pere.

Mn. Josep Borràs Borràs

Nat a Lleida el 24 de maig de 1889, féu opció de l'altar, cursà els estudis eclesiàstics en el nostre Seminari i fou ordenat sacerdot el 17 de maig de 1913. Després d'una breu estada en la parròquia de Luzás, el 1915 fou nomenat vicari de Sant Joan Baptista de Lleida i un any després beneficiat de la mateixa.

El juliol de 1936 es refugià en el propi domicili, on estigué reclòs fins el 5 d'agost. Aquest dia un escamot de milicians irrompé en la seva residència i havent reconegut Mn. Josep davant d'ells la seva condició sacerdotal, el detingueren i portaren a la Comissaria d'Ordre Públic de la Generalitat. Aquesta l'ingressà a la presó. Hi estigué 15 dies amb exemplar conducta i fortalesa de caràcter. La nit del 19 al 20 d'agost fou mort. Fou un dels 72 sacerdots i religiosos que aquesta nit foren trets de la presó per les forces populars, portats al cementiri i afusellats.

Mn. Domingo Escolà Badia

Nat a Lleida el 7 de gener de 1881, fou ordenat sacerdot el 13 de juny de 1908.

Havia estat capellà del Monestir de Religioses Santjoanistes de Jerusalem, ubicat a Sigena. No veié la profanació del monestir perquè últimament era Coadjutor de Sant Joan, a Lleida. Es trobava a casa de la seva germana, una torre de l'horta de Lleida.

D'una manera o altra els seus botxins s'assabentaren d'on passava uns dies i, ben armats, es presentaren per detenir-lo. Fou ficat a la presó de Lleida i d'allí sortia, amb altres companys en direcció al cementiri entre cants i pregàries com solia passar sempre que un grup hi era conduït. Ja morts en aquella tàpia, els seus cadàvers feren cap a la Fossa dels Màrtirs aquell 20 d'agost.

Mn. Eusebio Farreri Segarra

Nat a Lleida el 1860 en el si d'una coneguda família, fou ordenat sacerdot el 17 de febrer de 1883. Nomenat beneficiat de Sant Andreu el 1896, fou després -el 1903- beneficiat de Sant Joan. Era també prior eclesiàstic de la Congregació de la Puríssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist i president de la confraria de la Mare de Déu del Bell Amor (Amor Hermoso), molt arrelada a la ciutat.

Senzill, cordial i molt pietós, en arribar el 1936, es trobava reclòs a casa ja vell i malalt, amb molt delicat estat de salut.

El 23 de juliol un grup de milicians penetraren en el seu domicili i, havent confessat davant d'ells amb valentia la seva condició de sacerdot, fou mort tot seguit d'un tret disparat en presència dels familiars. Després el seu cadàver fou arrossegat fins a la porta del carrer, on l'abandonaren.

Mn. Antoni Fernández Berga

Era fill del poble de Millà on havia nascut el 1890. Fou ordenat sacerdot l'any 1915. Després del seu pas per Fonz, feu cap a la Granja d'Escarp com a rector i, últimament, havia assolit un benefici a la parròquia lleidatana de S. Joan.

En el moment en què es declarà la guerra era encara un perfecte desconegut a la capital i de ben segur no estava fixat. Sembla que, per alguna denúncia, va ser sorprès al seu domicili el dia 12 d'agost. Es presentà l'escamot acostumat de milicians armats i, fet el registre de rigor, se l'endugueren amb ells.

No durà gaire el viatge. A baix, al mateix carrer on vivia, fou tirotejat. Acte seguit, el recollí aquella famosa camioneta, coneguda com el "*Punto azul*", que sempre apareixia quan es produïa una víctima mortal al carrer.

Mn. Josep Maria Griñó Fargas

A la província de Barcelona, concretament a St. Martí dels Provençals, havia nascut l'any 1889. Traslladats els seus pares a Lleida, el noi estudià en el nostre seminari i va ser ordenat l'any 1914.

La Manresana, Montclar i Bellver de Cinca, conegueren el seu pas, per acabar com a beneficiat de la parròquia lleidatana de St. Joan, on el sorprengué la guerra.

El 21 de juliol, just estrenada la guerra, es presentaren els milicians a casa seva exigint-li seguir-los. Ell s'acomiadà de la seva germana amb aquestes paraules: "fins al cel, germana meva".

No es volgué treure la sotana com li manaven i així, entre insults i cops de culata de les armes que portaven, fou conduït a la Generalitat, d'on sortí per ingressar a la presó on arribà ferit pels cops. Ell, també, seria un més d'aquells que oferiren la vida a les tàpies del cementiri, el 20 d'agost de 1936.

Mn. Josep A. Masip Martí

Nascut als Torms el 1868 va ser ordenat sacerdot l'any 1892. Abans de ser rector de Torrebesses, va passar per Manyanet i Bobera. La major part de la vida va estar a la seva comarca de les Garrigues. El 1910 ja exercia a Torrebesses i hi

romangué fins que una hemiplegia l'obligà a deixar aquest càrrec parroquial per fer cap a la ciutat de Lleida, servint a la parròquia de Sant Joan.

En un pis vivia amb uns familiars seus, fins que el 27 de juliol de 1936 els acostumats milicians anaren a treure'l de casa, però veient que per la seva situació li era impossible seguir-los, allí mateix descarregaren les armes contra ell, deixant-lo estès al pis. Era vell i malalt, però capellà... Li faltaven dos anys per a fer les noces d'or sacerdotals.

Mn. Celestí Mauri Capella

Nat a l'Ametlla (la Noguera) el 7 d'octubre de 1883 en el si d'una família molt humil, fou el petit de sis germans. Havent escoltat la crida del Senyor, estudià en el Seminari de Lleida i fou ordenat sacerdot el 13 de juny de 1908.

Fou primer vicari d'Àger i després de les Borges Blanques, per tornar el 1915 a Àger com ecònom. Establí la seva residència a Lleida el 1919, en ésser nomenat rector de Sant Joan Baptista. Molt espiritual i treballador incansable, era volgut i estimat per tota la feligresia.

El 20 de juliol de 1936, en esclatar la persecució religiosa, es refugià junt amb el vicari Mn. Víctor Bardia en un pis de la plaça de Sant Joan, a casa d'una viuda. Hi estigueren reclosos fins el 17 d'agost. Aquest dia, convençuts que el seu refugi havia estat descobert, decidiren abandonar-lo. Sortiren junts, però en arribar al carrer separaren llurs camins. Mn. Mauri es proposava anar a refugiar-se a casa d'una altra família amiga que residia a la rambla de Ferran. No ho aconseguí. De la plaça de Sant Joan anà a la de la Sal, tombà per la baixada de la Trinitat i sortí a la rambla. Fou aquí que algú el reconegué i, identificat com a sacerdot, fou mort a trets tot seguit per uns milicians. Passà en plena rambla de Ferran.

Mn. Antoni Morera Sauret

Nat a Àger el 4 de setembre de 1874, fou ordenat sacerdot el 17 de juny de 1905, després d'haver cursat amb brillantor els estudis eclesiàstics en el Seminari de Lleida on destacà –s'escrigué– *“por lo mucho que edificaba a sus compañeros y por el aprecio con que le distinguieron sus superiores”*. Tingué cura d'ànimes a Font de Pou com a vicari i a Montclar com a rector. El 1929 se li atorgà un benefici a la parròquia de Sant Joan, establint llavors la seva residència a Lleida.

A les darreries del juliol de 1936, trobant-se en el seu domicili, fou detingut i conduït a la presó on romangué fins la nit del 19 al 20 d'agost. Aquesta nit les forces populars es feren amb 72 sacerdots i religiosos, els conduïren al cementiri i els afusellaren. Mn. Morera fou un d'ells. Fou la seva una mort edificant, acceptant el martiri i fent el camí amb càntics eucarístics i marians i perdonant als seus assassins.

Mn. Miquel Solano Delmàs

Nat a Sahún (Osca) el 29 de gener de 1873. Estudià en el Seminari de Barbastre i fou ordenat sacerdot el 12 de juny de 1897. Durant vint-i-cinc anys dugué a terme la seva tasca pastoral en el bisbat d'origen. El 1932 s'incardinà a la diòcesi de Lleida en atorgar-se-li un benefici a la parròquia de Sant Joan.

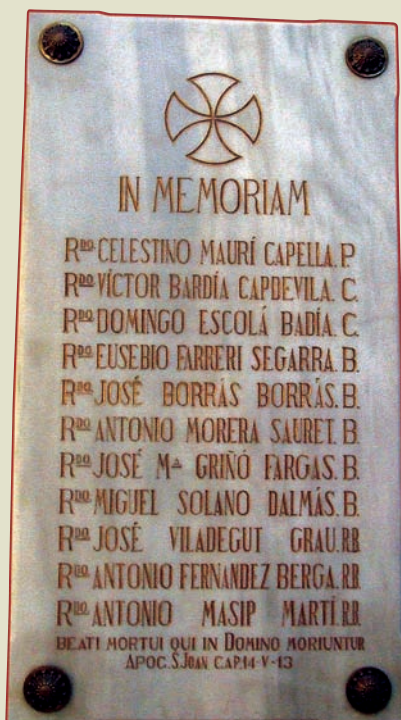
El juliol de 1936 es trobava a Barcelona de visita al seu germà gran, Daniel, també sacerdot, que exercia les seves tasques pastorals en aquesta diòcesi. Foren morts el dia 28 de juliol. En aquesta data el seu cadàver i el del seu germà foren portats a l'Hospital Clínic de Barcelona. No es coneixen les circumstàncies de la seva mort.

Mn. Josep Viladegut Grau

Nat a Lleida el 20 de març de 1885, estudià en el nostre Seminari i en el de Tarragona on es graduà en Sagrada Teologia. Ordenat sacerdot el 5 de juny de 1909, celebrà la primera missa al Monestir de Montserrat. Fou vicari de Montsó; després del Carme de Lleida; i per últim, beneficiat de Sant Joan de Lleida. Molt culte i preparat, gaudia de general estima.

El 21 de juliol de 1936 un grup de milicians irrompé en el seu domicili i, després de reconèixer la seva condició de sacerdot, el detingueren i portaren a la presó. Hi estigué fins el 20 d'agost. Aquest dia els representants de les forces populars es presentaren a la presó portant un llistat amb el nom de 72 sacerdots i religiosos; els traqueren tots; els lligaren de dos en dos; els pujaren a camions; els portaren al cementiri de Lleida i els mataren. Entre ells, Mossèn Josep Viladegut.

***làpida que
es conserva a
la capella
del Santíssim
de Sant Joan.***

Església Parroquial de SANT PERE APÒSTOL

El 21 de juliol, de bon matí, el beneficiat de la parròquia de Sant Pere, Mn. Pius Mor i Sas hi oficià la que seria l'última missa de la parròquia i de Lleida. Ben aviat hi arribaren les forces populars que irromperen en el temple, el saquejaren i li calaren foc. El fet compta amb un important testimoni gràfic, gens usual en el temps. Es tracta de quatre fotografies fetes pel veí del carrer Major, Ramon Rius, el negatiu de les quals es troba avui en l'arxiu de l'IEI.

Els milicians amuntegaren al mig del temple

retauls, imatges, ornamentals sagrats, objectes litúrgics i tot el que trobaren a mà, incendiant-ho tot seguit formant una pira que es convertí en grossa foguerada. El foc fou atiat, a més, amb els papers i documentació de l'arxiu parroquial, que desaparegué per sempre més.

Com sigui, però, que el foc no afectà la imatge de Sant Pere que presidia la façana, les forces populars hi tornaren i formant un piquet d'execució simularen l'afusellament del Sant. Tot seguit la imatge fou abatuda;

uns, dalt d'una escala, li lligaren unes cordes, i altres des de baix, estiraren fins que cedí, caigué a terra i es troscejà. Passada l'ensulsiada, la vida tornà a la parròquia l'1 de gener de 1939, instal·lada a la capella de Santa Madrona a la Plaça de la Sal, que compartí amb Sant Joan. Acabada la guerra civil, el temple es restaurà i després de 4 anys de treballs que dirigí l'arquitecte lleidatà Francesc Clavera, pogué tornar a obrir les portes al culte el 28 de juny de 1944, vigília del Sant Patró.

Arxiu Ramon Rius.

Mn. Ramon lamolla Hospital

Mn. Lamolla visqué sempre a la ciutat de Lleida que l'havia vist néixer el 1870 i ordenar-se sacerdot l'any 1895.

Immediatament fou nomenat professor de ciències del Seminari alhora que beneficiat de la parròquia de St. Pere. Ell, com la seva família, era força conegut a la ciutat.

Estava lliurat plenament a l'apostolat i, com a veritable mestre de la vida espiritual, eren molts els qui acudien al seu consell cercant direcció.

Van arribar els temps dolents. Tot i ser ben conegut el seu domicili, els revolucionaris s'abstingueren dos cops de detenir-lo pel respecte que els infonia la seva santedat, fins que el 26 de juliol, homes ben armats i alligonats, registraren el seu pis i se l'endugueren detingut. La seva germana, conscient del significat d'aquella detenció, li digué: "Adéu-siau, mossèn Ramon, fins al cel". Ell mirà la germana i altres familiars presents que s'havien agenollat i els donà l'última benedicció. A baix, al mateix carrer Major, quedà el cos cosit a trets.

Mn. Pío Mor Sas

Nat a Juncosa de les Garrigues el 18 de gener de 1894, mostrà d'infant un caràcter pietós i la seva vocació, que el portà a ingressar al Seminari de Lleida i seguir-hi els estudis eclesiàstics fins l'ordenació sacerdotal que tingué lloc el 22 de setembre de 1917. Estigué primer de vicari a Llardecans; després –el 1928– anà d'ecònom a Montoliu i a la fi passà a residir a Lleida en ser-li adjudicat un benefici a la parròquia de Sant Pere.

El 21 de juliol de 1936 oficià encara, a primera hora, la Sant Missa a la parròquia. En sortir del temple, però, amb el desordre al carrer, ja no pogué anar al seu domicili i es refugià a casa d'una família amiga que vivia molt propera a Sant Pere. Hi estigué vuit dies. Llavors, conscient dels greus perjudicis que podia causar als qui l'acollien, decidí lliurar-se a l'autoritat. Ho féu en la Comissaria d'Ordre Públic.

Portat a la presó de Lleida, romangué clos fins el 25 d'agost. Aquest dia la columna anarquista els "aguiluchos", arribada a Lleida de pas cap al front d'Aragó, cremà la Catedral i donà mort a vint presos. Mn. Mor fou un d'ells. Els afusellaren a l'inici del Camp de Mart en l'espai que avui és cruïlla d'aquest carrer amb el de Sant Martí.

Mn. Ramon Reig Prenafeta

Nat a Lleida el 12 de juny de 1876, ingressà en el Seminari on cursà els estudis eclesiàstics. Ordenat sacerdot el 23 de setembre de 1899, fou la seva una vida lliurada al servei de Déu i els homes.

Intel·ligent, actiu, dinàmic i amb gran capacitat de treball es dedicà a la cura d'ànimes i a la docència. En el primer aspecte presidí l'Arxiconfraria de les Filles de Maria i les Conferències de Sant Vicenç de Paül en el si de les quals instituí una cuina i rober al servei dels necessitats. Participà tanmateix en el naixement de l'Acció Catòlica de la que fou Consiliari i instituí els primers centres juvenils parroquials. Com a pedagog exercí la docència en el Seminari, en l'Institut de Segon Ensenyament i en l'Escola Normal de Mestres. És autor de diferents treballs entre els que cal destacar "La piedad en el magisterio" (Lleida 1928), recull de pensaments i propostes sobre la pràctica cristiana.

El juliol de 1936, en esclatar la persecució religiosa, fou detingut i empresonat. Era aleshores beneficiat de sant Pere. El 20 d'agost fou tret de la presó de Lleida, amb altres clergues, portat al cementiri de la ciutat i afusellat.

Mn. Ciril Serra Gotarda

Fill d'Àger, on havia nascut el 7 de gener de 1865, era sacerdot des de 1890.

Van conèixer la seva tasca pastoral al mateix Àger, la Règola, Alcampell, les Borges Blanques i, finalment va fer cap a Lleida com a rector de la parròquia de St. Pere.

En esdevenir els luctuosos esdeveniments de 1936, ja era vell. Reclòs al seu pis, rebé una extraordinària impressió, repetint sempre el mateix: que ell volia ser capellà per sempre.

Aviat el van anar a cercar. El detingueren al seu pis i carregant-lo a preguntes li deien si es penedia de ser capellà. Ell els contestava que "passi el que passi, demà mateix tornaria a començar la carrera", i manifestava que volia morir com els seus companys sacerdots.

Acabat el llarg registre del seu pis, ja de nit, se l'endugueren al cementiri de Lleida el 15 d'agost, on era mort juntament amb un jove desconegut.

laics màrtirs

Apart dels mossens, també moriren màrtirs alguns laics vinculats a les parròquies de la nostra Unitat Pastoral. Són els següents:

Josep Abadías Rocaspana

Fou batejat a l'església de sant Joan el 4 de novembre de 1888. També allí s'hi va casar amb Concepció Pedrol Ges, el 8 de desembre de 1915. Comerciant, amb un ambient familiar molt cristià. En esclatar la revolució va voler impedir que cremessin la capella dels Franciscans i el convent de la Sagrada Família. Fou detingut a casa seva, a la plaça de sant Joan, portat a la presó i afusellat al cementiri la nit del 2 al 3 de setembre del 36. Tenia 48 anys. Deixava quatre fills.

Josep Balcells Trullols

Havia nascut i fou batejat a Espluga Calba el 2 i 9 de maig de 1904. Allí es va casar amb Raimunda Pons Garlandí. Una vida de gran profunditat religiosa. L'amor a l'Eucaristia, a la Mare de Déu i a l'Església eren característiques d'en Josep. Un cop casats vingueren a viure a Lleida. Tenien una bodega al carrer La Parra. No militava en cap partit polític; però "era un catòlic practicant": heus aquí el motiu de la seva mort.

Als 32 anys. L'últim adéu a l'esposa va ser: "No pateixis, que des del cel vetllaré per tu i per les nenes; no us deixaré mai". El testimoni de les dues filles és que el pare ha complert sempre el que els havia promès.

Lluís Besa Cantarell

Batejat a sant Pere a l'abril del 1897. Casat a sant Joan el 28 d'abril de 1932 amb Teresa Esteve Esteve. Compromés amb les seves conviccions religioses, formava part de diverses associacions catòliques. Regidor de l'Ajuntament de Lleida en dos mandats, les seves intervencions no eren dubtoses. El seu catolicisme era evident, pràctic, diligent i valerós. Condemnat a mort i executat el 27 de novembre del 1936. Als 39 anys. Tenia dos fills.

Josep Borràs Tarruella

Nascut a Lleida el 23 de febrer de 1890. Batejat el 26 de febrer a l'església del Carme. Casat a Tarragona el 1915 amb Antònia García Barbado. Ambient familiar molt religiós. Militava en la federació de Joves Cristians de Catalunya. Manifestava públicament les seves conviccions i la seva fe. Del matrimoni nasqueren tres fills. La petita, Antònia, viu encara. Un dels fills, fejecista –després en parlem- va ser afusellat al 17 anys. Aquest va estar el motiu perquè la família es traslladés a un poblet de la Vall d'Aran. Ja a l'abril del 1938, el van matar sembla que a Vielha.

Josep Borràs García

Fill de l'anterior. Nascut el 2 de setembre de 1918. Batejat a la parròquia de sant Pere. També jove cristià fejecista. Bon músic, tocava en una orquestra de Lleida. Per l'edat -17 anys- ningú pensava que li farien cap mal. Però el 18 de juliol no tornà a casa. Va dormir a la presó, a la mateixa sala que el bisbe de Lleida, Salvi Huix. Juntament amb ell i altres, morí afusellat el 5 d'agost del 1936 al cementiri de Lleida.

David Felip Ribera

Nasqué a Lleida el 16 de gener de 1901. Batejat el 14 de març a la parròquia de sant Pere-Catedral. Estudià als Germans Maristes. Féu a Madrid la carrera de Farmàcia, especialitzant-se en "Anàlisis Clínicas". Malgrat que tenia per oposició la Secció d'Anàlisis Clínicas de l'Institut de Sanitat, en va ser destituït; fou aleshores, al juny del 36, quan es posà al front de la farmàcia de la seva propietat al carrer Major. Catòlic profund i fervent, de missa diària als Franciscans. Aquesta fou l'acusació que li va merèixer pena de mort. Fou executat al cementiri de Lleida la matinada del 2 de novembre del 36. 35 anys.

Josep Serret Julià

Nascut a Lleida el 19 de setembre de 1901. Batejat a sant Joan el dia 20. Va casar-se amb Pilar Just Alsina a la parròquia de sant Llorenç, el 19 de març del 1927. Tingueren

Coberta de la fiambrella amb què el màrtir es comunicava amb la seva esposa: en aquest cas conté l'últim missatge: "Adéu, fins al cel".

tres fills. Per manca de salut va deixar la pagesia i es dedicà a la venda de màquines de cosir. El 25 d'agost, quan va veure que cremaven la catedral, va increpar als qui ho feien. A partir d'aleshores, fou seguit i perseguit. Ja empresonat, es comunicava amb la seva esposa a través de petits papers i altres objectes, com una fiambrella que conservem. Va perdonar tothom i va demanar a la família que no acusessin ningú. Moria executat el 22 de novembre de 1936. Tenia 35 anys.

Us posem aquí una oració per demanar la beatificació dels màrtirs i la seva intercessió per les nostres necessitats:

*Déu Omnipotent i Etern, que heu concedit als Servents de Déu **Rafael García Segura** i companys, sacerdots i laics de la Diòcesi de Lleida, la gràcia de donar la vida com a testimoni de la seva fe, ajudeu-nos per a que, a imitació seva, sapiguem també nosaltres ser fidels a la fe cristiana en totes les circumstàncies de la vida, i que puguem un dia venerar-los com a màrtirs de l'Església. Per la seva intercessió us demanem també...*
(expressa la gràcia que desitgis).

Per Jesucrist, Senyor nostre.

Notícies diverses

Beatificació a Roma de 498 màrtirs

Dia 28 d'octubre, diumenge, a les 10 del matí. Gairebé 500 màrtirs de la persecució religiosa espanyola dels anys 1936 a 1939, beatificats a Roma. La beatificació més nombrosa de la història. Són de molt diverses congregacions religioses, alguns sacerdots seculars i alguns laics. Vuit d'aquests màrtirs van néixer al Bisbat de Lleida. Ens en felicitem. Que siguin els nostres intercessors.

El procés dels màrtirs de Lleida

Ara fa un any. El dia 5 de novembre de 2006, es va cloure el procés dels màrtirs del nostre Bisbat de Lleida, que inclou 139 sacerdots i 30 laics. ¿Quan podrem veure'ls beatificats? Déu dirà.

Pelegrinatge a Itàlia - Roma

Del 2 al 10 d'abril de 2008, la nostra Unitat Pastoral, en col·laboració amb el Bisbat de Lleida, ha organitzat un viatge a Itàlia i Roma. Podeu informar-vos a l Bisbat i a les nostres parròquies del Carme, sant Pere i Sant Joan. Queden poques places per omplir l'autocar.

Fotografies dels nostres mossens màrtirs

Heu vist en aquest fulletó que ens manquen fotografies dels mossens que relacionem. Si els familiars dels mateixos en guarden alguna, agraïrem que ens la proporcionin. Fotografies o qualsevol altre document.

Per a **informació i comunicacions** de gràcies obtingudes a través dels 169 màrtirs de Lleida, adreceu-vos al telèfon 973 268628.

Per a **donatius** per la Causa dels 169 màrtirs de Lleida, podeu fer ingrés als comptes:

«La Caixa»: 2100 0203 74 0200815168

Banc Sabadell Atlàntic: 0081 0455 91 0001207128

Sempre a nom de «Bisbat-Beatificació màrtirs de Lleida».

En les pàgines anteriors, hem recordat com van passar les coses, la tragèdia d'aquells primers mesos de la persecució religiosa. Hem pogut veure com van quedar les esglésies de la nostra Unitat Pastoral, i com van morir "màrtirs" tots els mossens que servien en aquestes parròquies.

Ara ens cal veure les coses amb uns altres ulls. Amb serenor. Amb un esperit reconciliat.

Haviem vist les esglésies destruïdes. Ara les presentem tal com les tenim.

Hem relatat en resum la mort dels postres mossens. Són aquests mossens, juntament amb molts altres i alguns laics, els que figuren a la làpida de la Catedral de Lleida (vegeu l'última pàgina), esperant que l'Església vulgui proclamar-los autèntics màrtirs de la fe i intercessors de les nostres parròquies, de tot el Bisbat i de tot el món.

Van viure estimant. Van morir perdonant. Que ells des del cel ens aportin a tots la pau i la reconciliació.

Làpida dels màrtirs de Lleida. A l'entrada de la capella del Santíssim de la Catedral.

Sacerdots

Rafael García Segura
 Francesc Aguilar Saureu
 Emili Aguilana Morelló
 Antoni Albertí Casanoves
 Florido Aldomà Civit
 Antoni Almenara Pinet
 Joan Baptista Altsient Jové
 Lluís Anelo Felip
 Salvador Aresté Vidal
 Pere Armengol Martí
 Juan Ayneto Baldellou
 Narciso Azcón Ferraz
 Montserrat Badia Albas
 Lluís Balcells Castelló
 Felip Baldomà Ibern
 Joan Baldomà Ibern
 Ramon Baltasà Roca
 Victor Bardia Capdevila
 Miquel Baró Bonet
 Josep Bascuñana Rodés
 Antonio Benedet Guardia
 Joaquín Bertolin Bistué
 Josep Bertran Solé
 Josep Besa Benet
 Jaume Boix Casanoves
 Remigi Bonell Burgués
 Josep Borràs Borràs
 Climent Burgués Casanoves
 Jaume Cabiscol Mir
 Ramon Camarasa Marsol
 Modest Camí Cristóbal
 Josep Camins Gras
 Pau Carles Monell
 Ramon Carrera Mirada
 Ramon Català Garretes
 Enric Claverol Sanuy
 Ramon Coll Montaner

Ramon Cónsul Prior
 Josep Cortecans Vendrell
 Josep Chavarria Aguilar
 Trinitat Chimisana Clivillé
 Domingo Escolà Badia
 Josep Escolà Quinquillà
 Ramon Escolà Solani
 Crescencio Esforzado Olivera
 Ramon Esteve Carulla
 Salvador Fabrega Aran
 Eusebi Farrerí Segarra
 Antoni Fernández Berga
 Joan Flaqué Capdevila
 Jaume Folguera Pla
 Agustí Forner Reverter
 Ramon Josep Franch Mora
 Manuel Gaudens Sabaté
 Gabriel Gené Inglés
 Nicolás Giménez Castañenas
 Modesto Giribet Castelló
 Jaume Graells Lienes
 Josep Maria Griñó Fargas
 Josep Guàrdia Romeu
 Ramon Guiu Sabaté
 Ramon Huguet Miró
 Josep Illa Gras
 Josep Lamolla Esteve
 Ramon Lamolla Hospital
 Ramon Llaveneras Borràs
 José Lles Segarra
 Manuel Lloàñ Marsol
 Roc Llop Florensa
 Enric Llop Masip
 Josep Macarulla Font
 Josep Magri Malla
 Ramon Magri Rosicarda
 Carles Martí Farré
 Joan Francesc Marfín Moncasi
 Josep Masip Martí

Salvador Masip Sas
 Joan Anton Mata Pujol
 Francesc Mateu Masip
 Antoni Mateus Capdevila
 Celestí Mauri Capella
 Francesc Mesalles Grau
 Josep Mesull Coma
 Ignasi Moix Fortó
 Lluís Mola Piniés
 Ramon Molins Vilà
 Joan Montané Rosell
 Andreu Montardit Albertí
 Pío Mor Sas
 Antoni Morera Sauret
 Ramon Odena Riera
 Pío Palacio Olmos
 Jaume Pallisé Saubany
 Angel Panadés Badia
 Josep Oriol Parés Carrera
 Francesc Xavier Paris Ribes
 Francesc Pelegrí Mir
 Francesc Píñol Codina
 Jaume Pleyán Viciiana
 Francesc Pujal Eroles

Gregori Quintana Sanglada
 Jaume Randúa Boldú
 Ramon Reig Prenafeta
 Anselm Reig Sabaté
 Lluís Reig Sabaté
 Ramon Reñé Oro
 Emili Roca Bragós
 Ramon Roca Camps
 Ramon Rosinach Capdevila
 Germán Ruano Alonso
 Joaquim Ruestes Marcellés
 Sebastià Sabaté Eritja
 Joan Salse Curt
 Miquel Santacana Lacosta
 Cosme Sellarés Tarrats
 Ciril Serra Gotardà
 Miquel Solano Delmàs
 Josep Ramon Solé Companyys
 Pío Solé Masip
 Pere Solé Satorra
 Joan Solé Solé
 Laureano Soler Montardit
 Josep Subirada Serra
 Daniel Cl. Tarragona Murray
 Ramon Terrado Roig
 Josep Tolosa Casals
 Francesc Torres Escolà
 Ramon Torres Sahnón
 Angel Turmo Perisè
 Santiago Turmo Vidal
 Fèlix Vall Capell
 Bienvenido Vallverdú Bullich
 Ramir Vidal Perna
 Josep Vila Solà
 Josep Viladegut Grau
 Juan Vilar Ibarz
 Miquel Vilar Ibarz
 José Vilas Trillo

Seminarista

Joaquim Badia Pujol

Laiics

Josep Abadías Rocaspana
 Josep Baisells Trullols
 Lluís Besa Cantarell
 Fermí Josep Boira Rius
 Pere Boix Folguera
 Josep Borràs Garcia
 Josep Borràs Tarruella
 Lluís Calzada Doladé
 Lorenzo Culleré Fabregat
 Enrique Ezquerria Claver
 Manel Falcó Vailés
 David Felip Ribera
 Miquel Figuera Farré
 Jaume Jou Olius
 Pere Jové Roig
 Joaquín Lacort Muzás
 Víctor Martí Esqué
 Josep Mateu Mòdol
 Josep Maria Mateu Sentís
 Ramon Miquel Falcó
 Josep Pàmpolis Paljà
 Antònia Pau Lonch
 Benito Prieto Rodríguez
 Julio Prieto Vidal
 Joan Rovira Roure
 Josep Sants Torres
 Josep Serret Julià
 Jaume Tarragona Murray
 Bernardo Torroja Belaval